

Üçüncü Yaş Yerli Turistlerin Seyahat Kısıtları ve Motivasyonları Üzerine Bir Araştırma

Ayşe Nevin SERT*

ÖZ

Üçüncü yaş turizmi dünya nüfusunun hızla yaşlanması, yaşlı nüfusun sosyo demografik ve sosyo ekonomik yapısının değişmesiyle birlikte turizm endüstrisi açısından önem kazanmıştır. Üçüncü yaş turizminin potansiyeline bağlı olarak önemli bir pazar haline gelmiş olan üçüncü yaş turistlerinin motivasyonlarının ve onları turizm etkinliklerine katılmaktan alıkoyan kısıtların neler olduğunun iyi analiz edilmesi gerekmektedir. Üçüncü yaş turistlerinin seyahat motivasyonu ile ilgili araştırmalarda belirlenen en yaygın itme motivasyonları dinlenme ve rahatlama, kaçış, yenilik arayışı, sosyal etkileşim, fiziksel egzersiz, sağlık, nostalji, arkadaş ve akraba ziyaretidir. Çekme motivasyonlarında ise hijyen ve temizlik, güvenlik, iklim, maliyet, ulaşım kolaylığı, alışveriş imkanları, tıbbi olanaklar, tarihi ve kültürel çekicilikler, doğal çekicilikler öne çıkmaktadır. Motivasyon, turizm mal ve hizmetlerinin seçimini etkileyen içsel bir istek, itici bir güç ise, seyahat kısıtları da insanların seyahat etme isteklerini, seyahat hazırlıklarına başlamayı, bunu sürdürmeyi ya da seyahate çıkma sıklığını artırmayı engelleyen faktörler olarak tanımlanmıştır. Kısıtlar içsel kısıtlar (stres, depresyon, anksiyete vb.), kişilerarası kısıtlar (örneğin uygun bir seyahat ortağı bulma) ve yapısal kısıtlar (aile yaşam döngüsü aşaması, finansal kaynaklar, mevsim, iklim, iş planlaması vb.) olmak üzere üçe ayrılmıştır. Buradan yola çıkarak çalışmanın amacı üçüncü yaş yerli turistlerin seyahat kısıtlarını ve motivasyonlarını belirleyerek motivasyon ile seyahat kısıtları arasındaki ilişkiyi ortaya koymak, sosyo demografik özelliklere bağlı olarak seyahat kısıtları ile motivasyonların farklılaşp farklılaşmadığını incelemektir. Çalışmanın amaçları doğrultusunda 394 kişi ile yüz yüze anket çalışması yapılmıştır. Yapılan faktör analizi sonucunda seyahat motivasyonları sosyalleşme, sağlık, kendini geliştirme ve yenilik arayışı olmak üzere dört boyutta incelenebileceği belirlenmiştir. En güçlü motivasyonların sosyalleşme ve yenilik arayışı olduğu görülmüştür. Ayrıca seyahat kısıtlarının içsel kısıtlar, kişilerarası kısıtlar ve yapısal kısıtlar olmak üzere üç boyut altında toplandığı tespit edilmiştir. Seyahat kısıtları içinde kişilerarası kısıtların en önemli kısıt olduğu ortaya konmuştur. Bununla birlikte seyahat kısıtlarının motivasyon düzeyini etkilediği görülmüştür. Üçüncü yaş turistlerinin seyahat kısıtlarının ve motivasyonlarının göz önüne alınarak hazırlanacak turlar bu yaş gruplarının daha çok seyahat etmesini sağlayabilecektir.

Anahtar Kelimeler: Üçüncü Yaş Turizmi, Tekrar Ziyaret Niyeti, Seyahat Motivasyonu, Seyahat Kısıtları

A Research on Travel Constraint and Motivations of Third-Age Domestic Tourists

ABSTRACT

With the rapid aging of the world population and change the socio-demographic and socio-economic structure of the elderly population, third age tourism has gained importance for the tourism industry. Due to the fact that the third age tourism is an important market because of the growth potential, it is necessary to analyse the travel motivations and the constraints of the seniors that prevent them from participating in tourism activities. Tourist motivation is also a set of needs or wishes that direct a person to participate in tourist activities. The most common push factors identified in research on the motivation of the seniors are resting and relaxation, escape, novelty seeking, social interaction, physical exercise, health, nostalgia visit friends and relatives. In pull factors, hygiene and cleanliness, security, climate, cost, ease of transportation, shopping facilities, medical facilities, historical and cultural attractiveness, natural attractiveness are prominent. Motivation is an intrinsic desire that affects the choice of tourism products and services but travel constraints are defined as factors that prevent people from traveling, starting preparations for travel, increasing the frequency of travel or travel. Constraints are divided into three as intrapersonal constraints (stress, depression, anxiety, etc.), interpersonal constraints (e.g. finding a suitable travel partner) and structural constraints (family life cycle stage, financial resources, season, climate, business planning, etc.). The aim of this study is to determine the travel constraints and motivations of the local senior tourists and to determine the relationship between motivation and travel constraints and to examine whether the travel constraints and motivations differ depending on the socio - demographic characteristics. Using factor analyses, four motivations factors named socialization, novelty seeking and physical health, self-development were delineated. Socialization and novelty seeking were identified as the most important travel motivation factor from four extracted factors. It is also found that travel constraints were grouped under three factors as intrapersonal constraints, interpersonal constraints and structural constraints. Interpersonal constraints were seen as the most important constraint in travel constraints. However, it has been also found that perceived travel constraints effect the level of motivation. For the purposes of the study, 394 people were surveyed. The tours to be prepared taking into account the travel constraints and motivations of the third-age tourists can make this age group travel more.

Keywords: Third Age Tourism, Revisit Intention, Travel Motivation, Travel Constraints

*Dr. Öğr. Üyesi, Selçuk Üniversitesi, orcid no: 0000-0003-0751-9377, nevinsert@selcuk.edu.tr
Makalenin Gönderim Tarihi: 05.05.2019; Makalenin Kabul Tarihi: 16.05.2019

1. Giriş

Dünya nüfusu hızla yaşlanmaktadır. 2050 yılında her beş kişiden birinin 60 yaş, her altı kişiden birinin ise 65 yaş üstünde olacağı tahmin edilmektedir (United Nation, 2015). Türkiye’de de yaşlı nüfus (65 ve daha yukarı yaş) 2012 yılında 5 milyon 682 binden %17,1 artarak 2016 yılında 6 milyon 651 bin 503 kişi olmuştur. Yaşlı nüfusun toplam nüfus içindeki oranı ise 2012 yılında %7,5 iken, 2016 yılında %8,3’e yükselmiştir (TÜİK, 2016). Görüldüğü gibi dünyadaki birçok ülke yaşlanan toplum olgusuyla karşı karşıyadır. Bu durumun gelecek yüzyıl boyunca toplumlara, ülkelere ve ekonomilere hakim olacağı göz önünde tutularak üçüncü yaş pazarı özellikle turizm endüstrisi için en önemli tüketici segmentlerinden biri olarak kabul edilmiştir (Patterson ve Balderas, 2018). Üçüncü yaş grubunu önemli kılan sadece nüfuslarındaki artış değil aynı zamanda önceki kuşaklara göre daha sağlıklı, ekonomik olarak daha rahat, daha aktif ve gezmeye daha istekli olmalarıdır (Jang vd., 2009).

Literatür incelendiğinde üçüncü yaş turistlerinin hangi yaş grubundaki kişileri kapsadığı konusunda genel bir kabulün olmadığı görülmektedir. Bu nedenle üçüncü yaş turistlerini tanımlayan çeşitli kriterler mevcuttur (Patterson ve Balderas, 2018). Dünya Sağlık Örgütü (WHO, 2015) ileri yaştan 65 yaş ve üzeri olduğunu belirtmiştir. İleri yaşlılığının belirli dönemlere ayrılarak incelenmesi gerektiğini öne süren çalışmalar mevcuttur. Örneğin Sniadek (2006) 55-64 yaş arasını ön emeklilik, 65-74 yaş arasını emeklilik, 75-84 yaş arasını yaşlı emeklilik veya olgun yetişkinlik dönemi, 84 yaş ve üzerini ise ihtiyarlık dönemi olarak adlandırmışlardır. Hayat döngüsü açısından konuyu ele alan Laslett (1991) hayatın birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü yaş evrelerine ayrılabilirliğini öne sürmüştür. Birinci yaş çocukluğu ve gençliği, ikinci yaş evlilik, çalışma hayatı gibi sorumlulukları içeren erişkinliği, üçüncü yaş sözü edilen sorumlulukların önemli bir bölümünün bittiği ileri yaşı ve dördüncü yaş ise kişilerin sağlıklarında belirgin düşüşlerin yaşandığı ihtiyarlığı temsil etmektedir (Laslett, 1991). Üçüncü yaş kavramı da bu bölümlenmeye istinaden kullanılmaktadır. Avrupa Birliği raporlarında üçüncü yaş turistleri daha geniş yaş aralığında ifade edilmekte olup 55 yaş ve üzeri kişiler olarak tanımlanmaktadır (European Commission, 2014). Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütüne (UNWTO, 2011) göre ise üçüncü yaş turisti, para kazanma ve çocuk yetiştirme gibi ikinci yaş evresindeki yükümlülükleri önemli oranda azalmış veya sona ermiş, genellikle boş zamanlarını değerlendirmeye yönelik seyahat eden, seyahatlerinde de turizm mal ve hizmetlerinden faydalanan 50 yaş ve üstü bireylerdir. Yapılan çalışmalarda ise üçüncü yaş turistleri 50 yaş ve üzeri (Shoemaker, 2000; Littrell, 2004; Chen ve Wu, 2009), 55 yaş ve üzeri (Fleischer ve Pizam, 2002), 60 yaş ve üzeri (Huber vd., 2018), birçok ülkede resmi emeklilik yaşının 65 yaş olması nedeniyle 65 yaş ve üzeri (Jang vd., 2009; Nikitina ve Vorontsova, 2015; Aydemir ve Kılıç, 2017) olarak kabul edilmiştir. Çalışmalardaki farklılıklar göz önüne bulundurularak bu çalışmada Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütünün çizdiği çerçeve dikkate alınmış ve 50 yaş ve üzeri kişiler üçüncü yaş turisti oldukları kabul edilmiştir.

Üçüncü yaş turizminin artan önemine bağlı olarak yapılan çalışmaların sayısı da artmaktadır. Üçüncü yaş turizmi ile ilgili yapılan çalışmalar konuyu turist motivasyonu (Shoemaker, 1989, 2000; Fleischer ve Pizam, 2002; Huang ve Tsai, 2003; Hsu ve Kang, 2009; Chen ve Wu, 2009; Jang vd., 2009; Prayag, 2012; Alen vd., 2017; Kim ve Kim, 2018), seyahat kısıtları (Fleischer ve Pizam, 2002; Huang ve Tsai, 2003; Chen ve Wu, 2009; Hsu ve Kang, 2009; Huber vd., 2018; Huber, 2019), sosyo-demografik özellikler (Chen ve Wu, 2009; Kim ve Kim, 2018), destinasyon seçimi (Shoemaker, 2000), sağlık ve esenlik (Ferrer vd., 2016; Gu vd., 2016 vd.), pazar bölümlenmesi (Shoemaker, 1989; 2000; Horneman vd., 2002; Nikitina ve Vorontsova, 2015), yaşam kalitesi (Woo vd., 2016) açılarından ele alıp incelemiştir. Yerli literatürde ise termal turizm (Ceylan, 2018), Türkiye’ye gelen üçüncü yaş yabancı turistlerin tatil tercihleri (Özdipçiner, 2008) otel işletmelerinde tercih ettikleri mal ve hizmetler (Albayrak vd., 2014), tutum ve motivasyonları (Güler vd., 2017) ile ilgili çalışmalara rastlanmaktadır. Çalışmalarda daha çok Türkiye’ye gelen yabancı üçüncü yaş turistlerle çalışılmış olup, yerli üçüncü yaş turistlerle ilgili çalışmalar oldukça kısıtlıdır.

Üçüncü yaş turizminin büyüme potansiyeline bağlı olarak önemli bir pazar olmasından dolayı üçüncü yaş turistlerinin motivasyonlarının ve onları turizm etkinliklerine katılmaktan alıkoyan kısıtların neler olduğunu iyi analiz edilmesi gerekmektedir (Kim ve Kim, 2018). Buradan yola çıkarak çalışmanın amacı üçüncü yaş yerli turistlerin seyahat kısıtlarını ve motivasyonlarını belirleyerek motivasyon ile seyahat kısıtları arasındaki ilişkiyi ortaya koymak, sosyo demografik özelliklere bağlı olarak seyahat kısıtları ile motivasyonların farklılaşp farklılaşmadığını incelemektir.

2. Kavramsal Çerçeve

Üçüncü yaş turistleri büyüme hızlarıyla, zenginlikleriyle, sağlık durumlarıyla ve hayata bakış açılarıyla turizm endüstrisi açısından önemli bir pazar bölümüdür (Jang vd., 2009). Fazla boş zamanlarının olması ve daha çok düşük sezonda seyahat etmeyi tercih etmeleri önemlerini artırmaktadır (Gu vd., 2016). Aktif yaşam biçimleri ve harcanabilir yüksek gelirleri göz önüne alındığında, bu yaş grubunun dikkate değer yeni bir pazar oluşturacağı görülmektedir (Kim ve Kim, 2018). Rakamlarla ifade etmek gerekirse örneğin Almanya'da 60 ila 69 yaşları arasındaki kişilerin % 76' sının; 70 yaş ve üzerinin ise % 63'ünün seyahat etme eğiliminde olduğu tespit edilmiştir. Türkiye'deki istatistiklere bakıldığında ise 2010 yılında 45-64 yaş arası kişiler yaklaşık 15 bin seyahat ve 140 bin geceleme, 65 yaş ve üstü kişiler ise yaklaşık 4 bin seyahat ve 63 bin geceleme yaparken 2017 yılında bu rakamlar yaklaşık 45-64 yaş arası için 19 bin seyahat ve 180 bin geceleme, 65 yaş ve üstü için ise 5 bin seyahat ve 100 bin gecelemeye ulaşmıştır (TUIK, 2018). Verilen rakamlardan da anlaşıldığı üzere üçüncü yaş turizmi önemli bir pazar potansiyeline sahiptir. Dolayısıyla söz konusu pazarın iyi analiz edilmesi gerekmektedir. Buna bağlı olarak üçüncü yaş turizmi içinde yer alan iler yaş turistlerin motivasyonlarının ve onları turizm faaliyetlerine katılmalarını engelleyen, kısıtlayan veya zorlaştıran faktörlerin tespit edilmesi önem taşımaktadır.

Üçüncü yaş turistlerini anlamada gerekli olan faktörlerden biri olan seyahat motivasyonu, turistik faaliyetlere katılma, seyahat etme amacıyla kişileri harekete geçiren psikolojik güçler, ihtiyaçlar olarak görülmektedir (Paris ve Teye, 2010). Turistin karar alma süreci açısından da seyahat motivasyonları, kişilerin tatile karar verme mekanizmasını harekete geçiren enerji olarak tanımlanmaktadır (Chen ve Wu, 2009). Turist motivasyonu ayrıca bir kişiyi turistik faaliyetlere katılmaya yönlendiren, hazırlayan ihtiyaçlar veya istekler kümesidir (Hsu ve Kang, 2009). Tanımlarda da görüldüğü gibi motivasyon davranışların hem yönünü hem de yoğunluğunu etkilediği için karar verme sürecinde önemli bir faktördür (Kim ve Kim, 2018).

Üçüncü yaş turistlerinin motivasyonlarını belirlemek üzere çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Shomaker (1989) üçüncü yaş turistleri için dinlenme ve rahatlama ile kaçışın en önemli motivasyonlar olduğunu tespit etmiştir. Shomekare (2000) on yıl sonra aynı çalışmayı tekrarladığında bu kez en önemli motivasyonları yeni yerlere gitmek ve yeni şeyler deneyimlemek olarak değiştirdiğini görmüştür. Fleischer ve Pizam (2002) tarafından yapılan bir çalışmada, üçüncü yaş turistlerin motivasyonları dinlenme ve rahatlama, sosyal etkileşim, fiziksel egzersizler, öğrenme, nostalji ve heyecan olarak belirlenmiştir. Turist motivasyonunu analiz etmek amacıyla bazı çalışmalarda itme-çekme modeli yaygın bir şekilde kullanılmıştır (Jang ve Wu, 2006). Bu model, insanların içe doğru itilmeleri ve dış kuvvetler tarafından 'çekilmeleri' nedeniyle seyahat ettiğini ileri sürmektedir (Dann, 1981). Dann, (1981) "itme" faktörlerinin daha önemli olduğunu ve "çekme" faktörlerini etkilediğini belirtmiştir. Huang ve Tsai (2003) "dinlenme ve rahatlama" ile "insanlarla tanışmak ve sosyalleşmek" boyutlarının Tayvanlı üçüncü yaş turistler için önemli itme motivasyon faktörleri olarak kabul edildiğini göstermiştir. Çekme motivasyonu olarak da temizlik ve güvenlik - tesisler, etkinlikler ve maliyet- doğal ve tarihi yerler öne çıkmaktadır. Sangpikul (2008) çekme faktörü olarak kültürel ve tarihi çekicilikler, seyahat düzenlemeleri ve olanakları, alışveriş ve boş zaman aktiviteleri, güvenlik ve temizlik olduğunu, itme boyutu olarak da yenilik ve bilgi arayışı, dinlenme ve rahatlama, ego güçlendirme boyutlarının olduğunu ortaya koymuştur. Bunlardan yenilik ve bilgi arayışı ile kültürel ve tarihi çekicilikler en önemli motivasyonlar olarak öne çıkmıştır. Sangpikul (2008) ayrıca sosyo- demografik özellikler ile kişilerin duygusal durumunu ve mental sağlığını ifade eden psikolojik iyi olmanın motivasyonu etkileyen iki önemli değişken olduğunu öne sürmüştür. Öte yandan Littrell, Paige ve Song (2004) yaşlara göre motivasyonların farklılaştığını belirtmiş, 55-64 yaş arasındaki üçüncü yaş turistleri için alışveriş, açık hava etkinlikleri önemliken, 65 yaş ve üstü üçüncü yaş turistleri için ise sağlığın, tarihin, müzelerin ve kültürel etkinliklerin önemli olduğunu belirtmiştir. Jang vd. (2009) yapmış oldukları çalışmada üçüncü yaş turistleri (65 yaş ve üzeri) için yenilik arayışı başta olmak üzere öz saygı, ego güçlendirme, sosyalleşme, dinlenme ve rahatlama motivasyonlarını belirlemişlerdir. Aynı şekilde Chen ve Wu'nun (2009) araştırmasına göre rahatlama, yenilik arayışı, kaçış, sosyalleşme motivasyonlarının önemli olduğu görülmüştür. Prayag (2012) da çalışmasında itme boyutları olarak dinlenme ve rahatlama, aile ile zaman geçirme, aile olarak bir arada olma; çekme boyutları olarak da hava ve iklim, plajlar ve su sporları, manzara ve turistik çekiciliklerinin en önemli motivasyonlar olduğunu ileri sürmüştür. Patuelli ve Nijkamp (2016)

kültür - doğa, deneyim - macera, rahatlama- iyilik hali- kaçış, sosyalleşme ve benlik saygısı - ego geliştirilmenin üçüncü yaş turistlerinin seyahat etmesinin temel nedenleri olarak kabul edildiğini belirtmiştir. Üçüncü yaş turisti seyahat motivasyonu ile ilgili araştırmalarda belirlenen en yaygın itme faktörleri dinlenme ve rahatlama, kaçış, yenilik arayışı, sosyal etkileşim, fiziksel egzersiz, sağlık, nostalji, arkadaş ve akraba ziyaretidir (Chen ve Wu, 2009). Çekme faktörlerinde ise hijyen ve temizlik, güvenlik, iklim, maliyet, ulaşım kolaylığı, alışveriş imkanları, tıbbi olanaklar, tarihi ve kültürel çekicilikler, doğal çekicilikler öne çıkmaktadır (Alen vd., 2014).

Üçüncü yaş turizmini motivasyonun yanı sıra kısıtlar da etkilemektedir. Motivasyon, seyahat ile turizm mal ve hizmetlerinin seçimini etkileyen içsel bir istek, itici bir güç ise, kısıtlar da insanların seyahat etmesini veya belirli turizm mal ve hizmetini seçmesini engelleyebilen veya sınırlandırabilen harici engellerdir (Hsu ve Kang, 2009). Seyahat kısıtları, insanların seyahat etme isteklerini, seyahat hazırlıklarına başlamayı, bunu sürdürmeyi ya da seyahate çıkma sıklığını artırmayı engelleyen faktörler olarak tanımlanmıştır (Cheng, Wong ve Prideaux, 2017). Çeşitli kısıtlar üçüncü yaş turistlerinin seyahat motivasyonunu azaltabilir ve hatta seyahat etmelerini engelleyebilir. Dolayısıyla kısıtlar seyahat kararlarını etkileyen anahtar faktördür (Huang ve Tsai, 2003) ve turizm endüstrisinin gelişimi açısından söz konusu engellerin ve kısıtların analiz edilmesi önemlidir (Kazemina vd., 2015). Seyahat kısıtlarıyla ilgili çalışmalar temel olarak boş zaman kısıtlama modeline dayandırılmıştır (Cheng, Wong ve Prideaux, 2017). Crawford, Jackson ve Godbey (1991) içsel, kişilerarası ve yapısal kısıtlar olarak adlandırılan üç kategoriden oluşan hiyerarşik bir modeli önermişlerdir. Yazarlar, içsel kısıtların (stres, depresyon, anksiyete vb.), kişilerarası kısıtların (örneğin uygun bir seyahat ortağı bulma) ve yapısal kısıtların (aile yaşam döngüsü aşaması, finansal kaynaklar, mevsim, iklim, iş planlaması vb.) hiyerarşik olarak meydana geldiğini öne sürmüşlerdir. Önerilen modele göre, kişilerin hiyerarşik modelde yer alan kısıtların sırasıyla müzakere ederek üstesinden gelmesi gerekmektedir. Bu modelde, potansiyel turistlerin önce içsel engellerle, sonra kişilerarası engellerle ve son olarak da yapısal engellerle karşılaştığı kabul edilmiştir. Seyahate çıkma kararı kısıtların bulunmamasına değil söz konusu kısıtların sırasıyla başarılı bir şekilde müzakere edilmesine dayanmaktadır (Chen vd., 2013).

Tablo 1. Seyahat kısıtları

İçsel Kısıtlar	Kişilerarası Kısıtlar	Yapısal Kısıtlar
Psikolojik ve Fiziksel Bileşenler	Sosyal Bileşenler-Seyahat Arkadaşı Bulma	Birey dışında oluşan kısıtlar
<ul style="list-style-type: none"> • Sağlık durumu • Güvenlik endişesi • Özgüven • Stres • Sınırlı turizm bilgisi • Yaş algısı • Kültür şoku • Dahil olabilme/Katılım sağlayabilme becerileri 	<ul style="list-style-type: none"> • Seyahatte eşlik edecek arkadaşın/eşin olmaması • Eşin ölümü • Eşlerin tercihlerinin uyumaması 	<ul style="list-style-type: none"> • Zaman azlığı • Gelir • Maliyetler • Çalışma takvimi • Aile yükümlülükler • Düşük kaliteli hizmet • Bilgi eksikliği • Ulaşılabilirlik • Destinasyon özellikleri (hava durumu, trafik vb.) • Ekipman

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 1’de görüldüğü gibi içsel kısıtların, kısa bir süre içinde değişime uğrayan ve daha düşük katılıma yol açabilecek bireysel psikolojik durumları (anksiyete, stres, depresyon, kabiliyet gibi) tanımlar (Cheng, Wong ve Prideaux, 2017). İçsel kısıtların en önemlisinin “sağlık durumu” olduğu bulgulanmıştır (Fleischer ve Pizam, 2002; Huber vd., 2018). Kişilerarası kısıtlar, genellikle insanların seyahate çıkarken bir arkadaşına, eşlik edecek birine ihtiyaç duyduğunda bu kişilerin olmaması durumunu ifade eder (Cheng, Wong ve Prideaux, 2017). Bu tür kısıtlar, insanların yaşam evrelerine göre değişim göstermekte olup ailenin büyüklüğü ve yapılacak faaliyet türleri söz konusu kısıtı etkilemektedir (Nyaupane ve Andereck, 2008; Cheng, Wong ve Prideaux, 2017). Seyahatte çıkacak arkadaş olmaması, eşin ölümü veya eşlerin tercihlerinin birbiriyle uyumaması ve eşin isteksizliği önemli kişilerarası kısıtlardır (Huber, 2019). Diğer bir kısıt olan yapısal kısıtlar ise bir kişinin gezi tercihini yaptıktan sonra ancak geziyi gerçekleştirmeden önce devreye girer (Gao ve Kerstetter, 2016). Yapılan çalışmalarda en önemli kısıtlar genel olarak para, fırsat ve

zamanın bulunmayışı, ailevi sorumluluklar, yaşam evresi, erişilebilirlik ve yetersiz bilgi olduğu görülmüştür (Hsu ve Kang, 2009).

Çalışmalar, seyahat kısıtlarının cinsiyet, yaş, gelir, etnik köken ve yaşam döngüsü dahil olmak üzere sosyo-demografik ve sosyo-ekonomik faktörlere bağlı olarak değişebileceğini göstermiştir (Lai vd., 2013). Örneğin, Batılılarda yapısal kısıtlar (örneğin para, zaman), Doğulularda daha çok ailevi yükümlülükler, olumsuz yaşlılık algısı, onaylanmama korkusu gibi duygusal kısıtların öne çıktığı görülmüştür (Hsu ve Kang, 2009). Chen vd. (2013) yapmış oldukları çalışmada “yabancı kültür” kısıtının var olduğunu ve yabancı bir kültürle karşılaşmanın için yaş turistleri için önemli bir kısıt oluşturduğunu belirtmişlerdir. Lai, Li, ve Harrill (2013) ise Amerika’yı ziyaret eden Çinli turistler ile yapmış olduğu çalışmada kişilerarası kısıtın olmadığı bunu yerine yetersiz güvenlik ve İngilizce konuşamamanın önemli bir kısıt olduğunu ortaya koymuşlardır. Nyaupane ve Andereck’in (2008) Arizona’daki boş zaman etkinliklerine katılma konusundaki kısıtlarla ilgili yaptıkları araştırma finansal kaynağın 71 yaş ve üstü için en önemli kısıtlayıcı faktör olduğunu, zamanın ise bu grup için daha az önemli bir engel olduğunu göstermiştir. Çalışma ayrıca finansal ve zaman kısıtlarının bir kez aşıldığında, destinasyon özelliklerinin 71 yaş ve üstü yaş grubu için önemli olmadığını da göstermiştir. Kazemina vd.’nin (2015) seyahat blogları ve web sitelerindeki yorumlardan yola çıkarak yapmış oldukları çalışmada kişilerarası kısıtların en önemli kısıt olduğunu tespit etmişlerdir.

Bir turistin nihai seyahat kararı hiçbir kısıtın olmaması durumunda değil algılanan veya gerçek kısıtlamaların çoğunlukla müzakere edilerek üstesinden gelindiğinde alındığını görülmektedir (Cheng, Wong ve Prideaux, 2017). Turistlerin turistik faaliyetlere katılma motivasyonları yeterince güçlüyse, maliyet gibi belirli kısıtlamaların üstesinden gelebilirler (Nyaupane ve Andereck, 2008). Bu araştırmanın amacı, üçüncü yaş yerli turistlerin seyahat kısıtlarını ve motivasyonlarını belirleyerek motivasyon ile seyahat kısıtları arasındaki ilişkiyi ortaya koymak ve sosyo demografik özelliklere bağlı olarak seyahat kısıtları ile motivasyonların farklılaşp farklılaşmadığını incelemektir. Bu çerçevede çalışmanın temel hipotezi aşağıdaki gibi ifade edilebilir:

Hipotez: *Üçüncü yaş yerli turistlerin seyahat kısıtları ve seyahat motivasyonları arasında anlamlı ve negatif bir ilişki vardır.*

3. Yöntem

Araştırmanın evrenini Ankara’daki 50 yaş ve üzeri olan ve en az bir kez turistik seyahatte çıkmış olan bireyler oluşturmaktadır. Zaman, maliyet ve ulaşılabilirlik gibi kısıtlardan dolayı çalışmada "kolayda örnekleme yöntemi" ile örneklem alınmıştır. Evreni temsil edebilecek örneklem sayısının belirlenmesinde nicel araştırmalar ve sonsuz evrenler için $N > 10.000$ Özdamar (2001) tarafından önerilen $n = S^2 Z_{\alpha}^2 / d^2$ formülünden yararlanılmıştır. Buna göre 30 kişilik pilot uygulama sonuçları dikkate alınarak formüldeki $\alpha = 0,05$ anlamlılık düzeyine karşılık $Z_{0,05} = 1,96$, standart sapma $S = 1$ ve etki büyüklüğü $d = 0,1$ olarak alınmış ve formül çerçevesinde minimum örneklem büyüklüğü 385 olarak hesaplanmıştır. Evren büyüklüğü dikkate alınarak kabul edilebilir örneklem büyüklüğüne ulaşmak amacıyla 450 anket uygulanmıştır. Ancak eksik, hatalı ve güvenilirliği düşük anketler çıkarılarak 394 anket değerlendirmeye alınmıştır.

Çalışmada veriler anket tekniğinden yararlanılarak Şubat – Mart, 2019 tarihleri arasında Ankara’da toplanmıştır. Söz konusu anket temel olarak üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde örneklem grubunu oluşturan kişilerin bazı bireysel özelliklerini belirlemek amacıyla 7 adet soruya (cinsiyet, medeni durum, meslek, yaş, eğitim düzeyi, gelir durumu, tur ile seyahati tercih etme durumu) yer verilmiştir. İkinci bölümde Kim’in (2015) çalışmasından adapte edilen 3 boyut ve 11 maddeden oluşan seyahat kısıtları ölçeği ile üçüncü bölümde de Kim’in (2015) çalışmasından adapte edilen 4 boyut ve 15 maddeden oluşan seyahat motivasyonu ölçeğine yer verilmiştir. Ölçeklerde yer alan her bir madde beşli Likert derecelendirilmesine tabi tutulmuş olup seyahat kısıtları ölçeğinde her bir madde Kesinlikle Katılmıyorum=1 ve Kesinlikle Katılıyorum=5 aralığında ve seyahat motivasyonu ölçeğinde ise her bir madde Hiç Önemli Değil=1 ve Çok Önemli=5 aralığında puanlandırılmıştır. Anketin yapı geçerliğini ve güvenilirliğini test etmek amacıyla da 30 kişiden oluşan bir örneklem ile yapılan pilot test sonucunda geçerlik ve güvenilirlikle ilgili bir sorun olmadığı görülmüştür. Bazı ifadelerin daha iyi anlaşılmasını sağlamak üzere bazı düzeltmeler yapılarak ankete son şekli verilmiştir.

Çalışmada örneklem grubunun bireysel özellikleri frekans ve yüzde dağılımları ile verilmiştir. Ölçeklere ilişkin maddeler için yüzde dağılımı, ortalama ve standart sapma istatistikleri kullanılmıştır. Seyahat kısıtları ile seyahat motivasyonu ölçek ve alt boyutları arasındaki ilişkiler Pearson korelasyon analizi ile incelenmiştir. Ayrıca, katılımcıların seyahat kısıtları ve seyahat motivasyonlarının demografik özelliklere göre karşılaştırılmasında t testi ve tek yönlü varyans analizi uygulanmıştır. Diğer taraftan, ölçeklerin yapı geçerliliği için açıklayıcı faktör analizi uygulanmış ve ayrıca güvenilirlik analizine ilişkin iç tutarlılığı Cronbach's Alpha katsayıları ile hesaplanmıştır. Verilerin analizinde SPSS for Windows programı kullanılmıştır.

4. Bulgular

Tablo 2'de örneklem grubunu oluşturan bireylerin demografik özelliklerine ilişkin dağılım sunulmuştur. Buna göre katılımcıların %59,4'ü kadınlardan, %40,6'sı erkekler oluşurken, %80,2'si evli, %59,6'sı 50-59 yaş aralığında, %40,4'ü 60 yaş ve üzerinde, %49,5'i lise mezunu, %45,6'sı üniversite ve üzerinde eğitime sahip, %45,7'si emekli ve %55,6'sı 5001 TL ve üzerinde gelire sahiptir. Bununla birlikte katılımcıların %76,1'i turistik seyahatlerini bir tur aracılığıyla yapmayı tercih etmişlerdir.

Tablo 2. Katılımcıların demografik özelliklerine göre dağılımı (n=394)

Değişken	Grup	Sayı (f)	Yüzde(%)
Cinsiyet	Kadın	234	59,4
	Erkek	160	40,6
Medeni Durum	Evli	316	80,2
	Bekar	78	19,8
Yaş	50-54	95	24,1
	55-59	140	35,5
	60-64	66	16,8
	65 ve üzeri	93	23,6
Eğitim Düzeyi	İlköğretim ve altı	19	4,8
	Lise	195	49,5
	Üniversite	168	42,6
	Lisansüstü	12	3,0
Meslek	İşveren	56	14,2
	Ücretli çalışan	66	16,8
	Serbest meslek	92	23,4
	Emekli	180	45,7
Aylık Gelir	4000 TL ve altı	39	9,9
	4001-5000	136	34,5
	5001-6000	147	37,3
	6001-7000	59	15,0
	7001 TL ve üstü	13	3,3
Tur ile seyahati tercih etme durumu	Evet	300	76,1
	Hayır	94	23,9
Toplam		394	100

Seyahat kısıtları ve seyahat motivasyonu ölçeklerine ilişkin faktör analizi sonuçları ve Cronbach's Alpha değerleri Tablo 3'de sunulmuştur. Buna göre gerek seyahat kısıtları gerekse seyahat motivasyonu ölçekleri için Bartlett's Test ve KMO değerleri faktör analizinin uygulanabilirliğini ve örneklemin yeterliğini ortaya koymuştur. Faktör analizi sonucunda seyahat kısıtları ölçeği toplam varyansın %75,824'ünü açıklayan 3 alt boyut (faktör), seyahat motivasyonu ölçeği ise toplam varyansın %79,910'unu açıklayan 4 alt boyut altında toplanmıştır. Diğer taraftan tüm ölçek ve alt boyutlar için güvenilirlik analizine ilişkin Cronbach's Alpha katsayılarının 0,70 değerinin üzerinde olduğu görülmektedir.

Tablo 3: Seyahat kısıtları ve seyahat motivasyonu ölçeklerine ilişkin geçerlik ve güvenirlik sonuçları

Ölçek/Alt Boyutlar	Madde Sayısı	Özdeğerler	Varyansı Açıklama (%)	Cronbach's Alpha
Yapısal Kısıtlar	4	3,161	28,739	0,743
Kişilerarası Kısıtlar	3	2,650	24,092	0,815
İçsel Kısıtlar	3	2,529	22,993	0,790
Seyahat kısıtları (Genel)	11	-	75,824	0,832
Sosyalleşme	5	7,336	48,907	0,812
Sağlık	3	2,188	14,589	0,769
Kendini Geliştirme	4	1,290	8,602	0,801
Yenilik Arayışı	3	1,172	7,812	0,783
Seyahat Motivasyonu (Genel)	15	-	79,910	0,825

*Seyahat kısıtları ölçeği için: KMO=0,876; Bartlett's Test: $\chi^2=2819,756$ $p=0,000$
Seyahat motivasyonu ölçeği için: KMO=0,889; Bartlett's Test: $\chi^2=4943$ $p=0,000$*

Seyahat kısıtları ölçeğinin alt boyutları ve maddelerine ilişkin betimsel istatistikler Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4: Seyahat kısıtları ölçeğine ilişkin betimsel istatistikler

Maddeler	Katılım Düzeyi (%)						\bar{X}	SS
	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne Katılmıyorum Ne Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum			
Yapısal Kısıtlar							3,30	0,68
1. Seyahat edilebilecek yerler hakkında bilgi yok.	0,0	21,8	50,0	26,6	1,5	3,08	0,74	
2. Gideceğim yerler hakkında bilgi edinmekte zorluk çekerim.	4,6	15,2	29,4	47,0	3,8	3,30	0,93	
3. Gezi için çok fazla planlama yapmam gerekir.	0,0	14,0	40,1	41,1	4,8	3,37	0,78	
4. Seyahat için para harcayamam.	0,0	12,9	37,3	41,6	8,1	3,45	0,82	
Kişilerarası Kısıtlar							3,32	0,63
5. Eşim seyahat etmekten hoşlanmaz.	0,0	14,2	38,3	45,4	2,0	3,35	0,74	
6. Evimi sahipsiz bırakamam.	0,0	13,5	26,6	59,6	0,3	3,47	0,72	
7. Seyahat ederken bana eşlik edecek kimsem yok.	0,0	14,2	48,5	36,8	0,5	3,24	0,69	
8. Ailem ve arkadaşlarım seyahat etmeyi sevmez.	0,0	19,5	40,1	39,1	1,3	3,22	0,77	
İçsel Kısıtlar							2,91	0,67
9. Seyahat edecek enerjim yok.	0,5	31,2	41,1	26,1	1,0	2,96	0,80	
10. Yapmış olduğum diyet seyahate çıkmamı engellemekte.	0,0	37,1	39,8	22,1	1,0	2,87	0,79	
11. Bazı ulaşım araçlarıyla seyahat etmekten korkarım. (Örn. uçak, gemi vb.)	0,0	32,5	47,0	19,0	1,5	2,90	0,75	
Genel							3,20	0,55

Buna göre, ölçeğin geneli için ortalama değer $\bar{X}=3,20$ olarak hesaplanmış olup bu değer Likert tipi derecelendirmede orta değeri gösteren 3'ün üzerindedir. Bu da 50 yaş üzerindeki yerli turistlerin genel seyahat kısıtlarının yüksek olmasa da orta düzeyin üzerinde olduğunu göstermektedir. Diğer taraftan, seyahat kısıt düzeyleri alt boyutlar açısından büyükten küçüğe "kişilerarası kısıtlar" ($\bar{X}=3,32$), "yapısal kısıtlar" ($\bar{X}=3,30$) ve "içsel kısıtlar" ($\bar{X}=2,91$) şeklinde sıralanmıştır. Madde istatistikleri incelendiğinde, yapısal kısıtlarda en yüksek kısıtların "seyahat için para harcayamam" ($\bar{X}=3,45$) ve "çok fazla planlama yapma gerekliliği" ($\bar{X}=3,37$) olurken, kişilerarası kısıtlar boyutunda "evin sahipsiz bırakılması" ($\bar{X}=3,47$) ve "eşim seyahatten hoşlanmaması" ($\bar{X}=3,35$), içsel kısıtlar boyutunda ise "seyahat edecek enerji olmaması" ($\bar{X}=2,96$) gibi kısıtların ön plana çıktığı görülmektedir.

Tablo 5: Seyahat motivasyonu ölçeğine ilişkin betimsel istatistikler

Maddeler	Önem Düzeyi (%)					\bar{X}	SS
	Hiç Önemli Değil	Önemsiz	Ne Önemli Ne Önemsiz	Önemli	Çok Önemli		
Sosyalleşme						4,51	0,55
1. Hayattan zevk alma	0,0	0,0	1,0	26,4	72,6	4,72	0,47
2. Ailem veya yakın akrabalarımınla vakit geçirmek	0,0	0,0	4,6	46,2	49,2	4,45	0,58
3. Seyahat ederken yeni insanlarla tanışmak ve sosyalleşmek	0,0	6,6	0,3	28,9	64,2	4,51	0,81
4. Arkadaşlarımla vakit geçirmek	0,0	6,6	3,3	31,0	59,1	4,44	0,84
5. Diğer şehirlerde yaşayan akraba ve arkadaşları ziyaret etmek	0,0	6,9	0,0	39,6	53,6	4,40	0,81
Sağlık						4,21	0,78
6. Fiziksel faaliyetlere katılmak.	0,0	6,6	17,3	39,6	36,5	4,06	0,89
7. Spor yapmak için iyi bir fırsat olması	0,0	6,9	28,4	27,4	37,3	3,95	0,97
8. Sağlığını korumak-iyileşmek	0,0	6,6	0,3	17,8	75,4	4,62	0,80
Kendini Geliştirme						4,26	0,54
9. Entelektüel zenginleşme	0,0	0,0	10,9	52,5	36,5	4,26	0,64
10. Manevi zenginleşme	0,0	0,0	4,3	55,6	40,1	4,36	0,56
11. Kendini gerçekleştirme isteği	0,0	0,0	17,5	47,0	35,5	4,18	0,71
12. Nostalji/Eski günleri hatırlama	0,0	6,6	5,6	44,2	43,7	4,25	0,83
Yenilik Arayışı						4,49	0,64
13. Diğer insanların nasıl yaşadıklarını görmek	0,0	6,9	4,6	34,8	53,8	4,36	0,86
14. Günlük yaşamımda göremeyeceğim şeyler görmek	0,0	0,0	1,3	42,9	55,8	4,55	0,52
15. Yeni yerler ve yeni şeyler görmek	0,0	6,1	0,8	21,1	72,1	4,58	0,79
Genel						4,38	0,52

Seyahat motivasyonu ölçeğinin alt boyutları ve maddelerine ilişkin betimsel istatistikler Tablo 5'te verilmiştir. Buna göre, üçüncü yaş yerli turistlerin genel seyahat motivasyonlarının oldukça yüksek ($\bar{X}=4,38$) olduğu belirlenmiştir.

Bununla birlikte, seyahat motivasyonu alt boyutlarına ilişkin ortalama değerleri incelendiğinde "sosyalleşme" ($\bar{X}=4,51$) ve "yenilik arayışı" ($\bar{X}=4,49$) boyutlarına ait ortalamaların (motivasyonların) "kendini geliştirme" ($\bar{X}=4,26$) ve "sağlık" ($\bar{X}=4,21$) boyutlarına göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Sosyalleşme alt boyutunda "hayattan zevk alma" ($\bar{X}=4,72$), yenilik arayışı alt boyutunda "yeni yerler ve şeyler görme" ($\bar{X}=4,58$), kendini geliştirme alt boyutunda "manevi zenginleşme" ($\bar{X}=4,36$) ve sağlık alt boyutunda ise "sağlığın korunması ve iyileşmek" ($\bar{X}=4,62$) maddelerinin daha yüksek motivasyon unsurları olduğu belirlenmiştir.

Seyahat kısıtları ve seyahat motivasyonu arasındaki ilişkiyi ortaya koymaya yönelik uygulanan Pearson korelasyon analizi sonuçları Tablo 6'da sunulmuştur. Analiz sonuçları, değişkenler arasındaki ilişkilerin tamamının negatif ve anlamlı ($p<0,01$) olduğunu göstermiştir. Korelasyon katsayıları incelendiğinde seyahat kısıtları ile seyahat motivasyonu arasında ($r=-0,527$) negatif ve orta kuvvette ($0,35<r<0,60$) bir ilişki bulunmuştur. Bu da yaşlı turistlerin seyahat kısıtları arttıkça seyahat motivasyonlarının orta kuvvette düştüğünü göstermektedir. Ayrıca, ölçek ve alt boyutlara ilişkin diğer değişkenler arasında negatif ve orta kuvvette korelasyonlar hesaplanmıştır. Seyahat motivasyonunu en fazla etkileyen seyahat kısıtları alt boyutunun "kişilerarası ilişkiler" olduğu ($r=-0,548$) tespit edilmiştir. Bu bulgular araştırmanın "Üçüncü yaş yerli turistlerin seyahat kısıtları ve seyahat motivasyonları arasında anlamlı ve negatif bir ilişki vardır" şeklinde oluşturulan hipotezini desteklemektedir.

Tablo 6: Seyahat kısıtları ve seyahat motivasyonu arasındaki ilişkiye yönelik korelasyon katsayıları

Ölçek/Alt Boyutlar	Sosyalleşme	Sağlık	Kendini Geliştirme	Yenilik Arayışı	Seyahat Motivasyonu (Genel)
Yapısal Kısıtlar	-0,606**	-0,583**	-0,352*	-0,513**	-0,504**
Kişilerarası Kısıtlar	-0,410*	-0,424*	-0,483**	-0,518**	-0,548**
İçsel Kısıtlar	-0,355**	-0,423**	-0,436**	-0,378**	-0,455**
Seyahat Kısıtları (Genel)	-0,423**	-0,499**	-0,507**	-0,545**	-0,527**

** $p < 0,01$

Katılımcıların seyahat kısıtları ve seyahat motivasyonları bireysel özelliklerine göre karşılaştırılmış olup; cinsiyet, medeni durum, eğitim, gelir ve tur ile seyahat durumuna göre anlamlı farklılık gözlenmezken ($p > 0,05$), yaşa ve mesleğe göre anlamlı farklılıklar gösterdiği ($p < 0,01$) belirlenmiş ve varyans analizi sonuçları Tablo 7'de verilmiştir. Buna göre yaş ilerledikçe seyahat kısıtlarının arttığı belirlenmiş olup; en düşük seyahat kısıtına ($\bar{X} = 2,82$) ve en yüksek seyahat motivasyonuna ($\bar{X} = 4,55$) 50-54 yaş arası bireylerin sahip olduğu tespit edilmiştir. Diğer taraftan, emeklilerin en yüksek düzeyde seyahat kısıtına sahip ($\bar{X} = 3,41$) ve en düşük seyahat motivasyonuna ($\bar{X} = 4,24$) sahip bireyler olduğu belirlenmiştir.

Tablo 7: Katılımcıların seyahat kısıtları ve seyahat motivasyonlarının yaşa ve mesleğe göre karşılaştırılması

Değişken	Grup	Seyahat Kısıtları			Seyahat Motivasyonu		
		\bar{X}	SS	p	\bar{X}	SS	p
Yaş	50-54	2,82 d	0,47	0,000*	4,55 a	0,40	0,002*
	55-59	3,10 c	0,53		4,30 b	0,64	
	60-64	3,41 b	0,47		4,33 b	0,48	
	65 ve üzeri	3,58 a	0,32		4,34 b	0,34	
Meslek	İşveren	2,95 b	0,43	0,000*	4,39 a	0,51	0,008*
	Ücretli çalışan	3,03 b	0,55		4,50 a	0,47	
	Serbest meslek	3,03 b	0,59		4,47 a	0,41	
	Emekli	3,41 a	0,46		4,24 b	0,56	

* $p < 0,05$; a,b,c,d: farklı harfleri içeren gruplar arasındaki farklar anlamlıdır ($p < 0,05$).

5. Sonuç

Önemi her geçen gün artan üçüncü yaş turizmini daha iyi anlayıp gelişmesine katkı sağlayabilmek için üçüncü yaş turistlerin seyahat motivasyonlarının ve kısıtlarının belirlenmesi gerekmektedir. Kısıtlar, turizm pazarının ve destinasyonun gelişim potansiyelini sınırlayan faktörlerdir. Bu kısıtları anlamak, turizm planlaması ve pazarlaması açısından kritik öneme sahip olması nedeniyle turizm destinasyonları algılanan kısıtların üstesinden gelmek için stratejiler geliştirmeli ve uygulamalıdır. Algılanan kısıtlar kaldırıldıktan sonra, bireylerin seyahate karar verme sürecinde destinasyona seyahat etme olasılığı daha yüksek olacaktır. Algılanan kısıtları kaldırmak için tasarlanan stratejiler, turizm destinasyonlarının rekabet gücünü artıracaktır (Chen vd., 2013). Motivasyon ise 'tüm davranışların arkasındaki itici güç' olarak tanımlanır. Bu nedenle, motivasyonu yüksek olanların, kısıtları aşması ve daha fazla boş zaman aktivitesine katılma olasılıkları yüksektir (Fredman ve Heberlein, 2005). Diğer bir deyişle yüksek motivasyona sahip kişilerin algıladıkları kısıtlar daha azdır. Seyahat kararlarını ve tüketim davranışını etkileyen seyahat motivasyonunu anlamak, turizm mal ve hizmet sağlayıcılarına etkin bir şekilde turizm hizmetlerini ve destinasyonları pazarlama konusunda yardımcı olacağı görülmektedir (Sirakaya ve Woodside, 2005). Seyahat kısıtlarının üçüncü yaş turistlerinin seyahat davranışları üzerindeki etkisini anlamak için motivasyonlarının da araştırılmasını gerekmektedir (Hung, Bai ve Lu, 2016).

Çalışmada bulgularına göre üçüncü yaş yerli turistlerin seyahat kısıtlarının yapısal kısıtlar, kişilerarası kısıtlar ve içsel kısıtlar olmak üzere üç boyut altında toplandığı görülmüştür. Üçüncü yaş turistlerinin genel olarak seyahat kısıtlarını orta düzeyde algıladıkları görülmüştür. Seyahat kısıtları içinde kişilerarası kısıtların en önemli kısıt olarak görüldüğü tespit edilmiştir. Bulgular literatürde yer alan diğer çalışmalarla (Nimrod, 2008; Kazemina vd., 2015; Gao ve Kerstetter, 2016) örtüşmektedir. Katılımcıların çoğunluğunun evli olmasına karşın kişilerarası kısıt en önemli kısıt olmuştur. Bu durum eşlerden birinin seyahatten hoşlanmadığı ve seyahatte eşlik edecek başka kimsenin bulunmamasıyla açıklanabilir. Verilen cevaplar incelendiğinde “eşim seyahat etmekten hoşlanmaz”, ifadesine “ailem ve arkadaşlarım seyahat etmeyi

sevmez” ve “seyahat ederken bana eşlik edecek kimsem yok” ifadelerine katılımın yüksek olması bu durumu doğrular niteliktedir. Kişilerarası kısıtları yapısal kısıtlar izlemektedir. Hsu ve Kang’ın (2009) çalışmasında olduğu gibi yapısal kısıtlardan da “seyahat için para harcayamam” ifadesine katılımın yüksek olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılanların çoğunluğu 4000 ile 6000 TL arası aylık geliri olan 50 ile 59 yaş arası kişilerden oluşmaktadır. Dolayısıyla birçoğunun henüz ikinci yaş dönemindeki sorumlulukları devam ediyor olabilir. Örneğin çocukların maddi yükleri henüz bitmemiş olabilir. Bu durumda seyahate para harcayamayacaklarını düşünebilirler veya harcayamazlar. İçsel kısıtların ise en önemsiz kısıtlar olarak algılandığı tespit edilmiştir. İçsel kısıtların en önemsiz kısıt olarak görülmesi katılımcıların yaş aralığına ve buna bağlı olarak sağlık durumlarının daha iyi olmasıyla açıklanabilir. Daha önce de belirtildiği gibi katılımcıların çoğunluğu 50-59 yaş aralığında olup henüz önemli sağlık sorunları oluşmamış ve hareket kabiliyeti kısıtlanmamış.

Çalışmadan elde edilen bulgulara göre üçüncü yaş yerli turistlerin seyahat motivasyonlarının sosyalleşme, sağlık, kendini geliştirme ve yenilik arayışı olmak üzere dört boyutta incelenebileceği belirlenmiştir. Genel olarak üçüncü yaş yerli turist motivasyonlarının yüksek olduğu bulgulanmıştır. En güçlü motivasyonun sosyalleşme daha sonra sırasıyla yenilik arayışı, kendini geliştirme ve sağlık olduğu tespit edilmiştir. Özellikle “hayattan zevk alma” ve “yeni yerler ve şeyler görme” ifadelerine katılımın yüksek olduğu ve dolayısıyla güçlü bir motivasyonu yansıttığı görülmüştür. En düşük katılımın olduğu ifade ise seyahatin “spor yapmak için iyi bir fırsat olması” ifadesi olmuştur. Elde edilen bulgular önceki çalışmalarla (Shomekare, 2000; Huang ve Tsai, 2003; Jang vd., 2009; Chen ve Shoemaker, 2014; Patuelli ve Nijkamp, 2016) benzerlik göstermektedir Motivasyonun düşük olmaması yine katılımcıların çoğunluğunun 50-54 ile 55-60 yaş aralığında olması ve günümüzde söz konusu yaş grubunun önceki kuşaklardan farklı olmasıyla açıklanabilir. Modern ileri yaşlılar hayata farklı bakan, genel olarak aktif yaşam biçimine sahip, gezmeye, keşfetmeye daha isteklidirler ve daha sağlıklıdırlar (Kim ve Kim, 2018).

Çalışmada mevcut literatürden hareketle “*Üçüncü yaş yerli turistlerin seyahat kısıtları ve seyahat motivasyonları arasında anlamlı ve negatif bir ilişki vardır.*” hipotezi oluşturulmuş ve test edilmiştir. Hipotez testi sonucunda üçüncü yaş grubuna giren kişilerin algıladıkları seyahat kısıtlarının motivasyonlarını anlamlı ve negatif yönde etkilediği tespit edilmiştir. Diğer bir deyişle algılanan seyahat kısıtları artıkça motivasyonun düştüğü görülmüştür. Elde edilen bulgu kısıtların üçüncü yaş turist motivasyonu üzerinde olumsuz etkisi olduğunu öne süren çalışmalarla (Hsu ve Kang, 2009; Kim, 2015; Huber vd., 2018) paralellik göstermektedir. Özellikle kişilerarası kısıtların seyahat motivasyonunu en çok etkilediği belirlenmiştir. Çalışmadan elde edilen başka bir önemli bulgu ise algılanan seyahat kısıtlarının ve motivasyonunun yaşa ve çalışma durumuna göre değiştiğinin tespit edilmesidir. Yaş artıkça algılanan kısıtların çoğaldığı görülmektedir. Buna karşın yaş artıkça motivasyonun azaldığı görülmektedir. 50-54 yaş arası kişilerin motivasyonlarının en yüksek olduğu buna karşın emeklilerin algıladıkları kısıtların en yüksek olduğu bulgulanmıştır.

Gerek özel sektör gerek kamu kurum ve kuruluşlarının üçüncü yaş daha çok turizm faaliyetlerine katılmaya teşvik etmeleri gerekmektedir. Üçüncü yaş turizmini geliştirmek ve üçüncü yaşın turizm faaliyetlerine katılımlarının önündeki engelleri en aza indirmek ve onları seyahat etmeye teşvik etmek amacıyla çeşitli adımlar atılabilir. Algılanan seyahat kısıtları içinde öne çıkan kişilerarası kısıtların aza indirilmesi için üçüncü yaş turistlerine uygun çeşitli turlar düzenlenebilir. Turla gezmeye teşvik edilebilirler. Turla birlikte seyahat edecek üçüncü yaş turistleri benzer yaş aralığındaki kişilerle seyahatleri sırasında arkadaşlık kurabilirler. Böylece seyahatlerinde eşlik edecek birisine daha az ihtiyaç duyabilirler. Üçüncü yaş turistlerinin daha güvenli seyahat etmelerini sağlamak, seyahat planlama aşamasında karşılaştıkları zorlukları azaltmak, seyahat sırasında oluşabilecek sorunları çözmek açısından da organize turlar düzenlenmelidir. Turların farklı yaş gruplarına hitap edecek çeşitlilikte olması önemlidir. Çalışmada “seyahate ayıracak param yok” ifadesine katılım yüksek olmuştur. Bu kısıtı aşmak amacıyla üçüncü yaş turistleri için yüksek sezon dışında daha uygun bütçeli tatil seçenekleri oluşturulabilir.

Üçüncü yaş yerli turistlerle ilgili olarak turizm pazarlamacılarının seyahat etmeyi neyin motive ettiğini bilmeleri durumunda hedef kitlelerinin ihtiyaçlarını ve beklentilerini karşılayacak ürün ve hizmetleri geliştirebilirler (Jang vd., 2009). Yapılan çalışmada öne çıkan motivasyonlar sosyalleşme ve yenilik arayışı olmuştur. Farklı destinasyonlara düşük sezonda üçüncü yaş turistleri için hazırlanacak turlar ilgi çekebilir. Böylece öne çıkan motivasyon ve kısıtlar dikkate alınmış olmaktadır.

Kaynakça

- Albayrak, T., Caber, M. ve Bideci, M. (2014). “Yaşlı Turistlerin Otel İşletmelerinde Önem Verdiği Ürün ve Hizmetler: Alman, İngiliz ve Hollandalı Turistlere Yönelik Bir Karşılaştırma”, *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 25 (1): 62-74.
- Alen, E., Losada, N. Ve de Carlos, P. (2017). “Profiling the Segments of Senior Tourists Throughout Motivation and Travel Characteristics”, *Current Issues in Tourism*, 20 (14): 1454-1469.
- Boksberger, P. E. ve Laesser, C. (2009). “Segmentation of the Senior Travel Market by the Means of Travel Motivations”, *Journal of Vacation Marketing*, 15 (4): 311-322.
- Ceylan, U. (2018). “Üçüncü Yaş Turistlerin Termal Konaklama İşletmelerinden Beklentileri Üzerine Bir Araştırma”. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7 (4): 671-685.
- Chen, H. J., Chen, P. J. ve Okumus, F. (2013). “The Relationship Between Travel Constraints and Destination Image: A Case Study Of Brunel”, *Tourism Management*, no: 35, s. 198-208.
- Chen, S. C. ve Shoemaker, S. (2014). “Age and Cohort Effects: The American Senior Tourism Market”, *Annals of Tourism Research*, no: 48, s. 58-75.
- Cheng, M., Wong, A. I. ve Prideaux, B. (2017). “Political Travel Constraint: The Role of Chinese Popular Nationalism”, *Journal of Travel & Tourism Marketing*, 34 (3): 383-397.
- Chen, C. F. ve Wu, C. C. (2009). “How Motivations, Constraints, and Demographic Factors Predict Seniors”, *Asia Pacific Management Review*, 14 (3): 301-312.
- Crawford, D., Jackson, E. ve Godbey, G. (1991). “A Hierarchical Model of Leisure Constraints”, *Leisure Science*, 13 (4): 309-320.
- Dann, G. (1981) “Tourist Motivation: An Appraisal”, *Annals of Tourism Research* 8 (2): 184–219.
- European Commission. Europe, The Best Destination for Seniors, Facilitating Cooperation Mechanisms to Increase Senior Tourists’ Travels, within Europe and from Third Countries, in the Low and Medium Seasons, Draft Report, Brussels, 2014, [Online] Available at: <<http://ec.europa.eu/DocsRoom/documents/5977>>, [Erişim Tarihi: 10.02.2019.]
- Ferrer, J. G., Sanz, M. F., Ferrandis, E. D., McCabe, S. ve García, J. S. (2016). *Social Tourism and Healthy Ageing*, *International Journal of Tourism Research*, 18 (4): 297-307.
- Fleischer, A. ve Pizam, A. (2002). “Tourism Constraints Among Israeli Seniors”, *Annals of Tourism Research*, 29 (1): 106-123.
- Fredman, P. ve Heberlein, T.A. (2005) “Visits to The Swedish Mountains: Constraints and Motivations”, *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism*, 5 (3): 177-192.
- Gao, J. ve Kerstetter, D. L. (2016). “Using an Intersectionality Perspective to Uncover Older Chinese Female's Perceived Travel Constraints and Negotiation Strategies”, *Tourism Management*, no: 57, s. 128-138
- Gu, D., Zhu, H., Brown, T., Hoenig, H. ve Zeng, Y. (2016). “Tourism Experiences and Self-rated Health Among Older Adults in China”, *Journal of Aging and Health*, 28 (4): 675–703.
- Güler, E. Ö., Güler, H. ve Börüban, C. (2017). “The Travel Preferences of Elderly Travelers Living in Adana”. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 26 (3): 109-124.
- Hsu, C. H. ve Kang, S. K. (2009). “Chinese Urban Mature Travelers' motivation and Constraints By Decision Autonomy”, *Journal of Travel & Tourism Marketing*, 26 (7): 703-721.
- Huber, D. (2019). “A Life Course Perspective to Understanding Senior Tourism Patterns and Preferences”, *International Journal of Tourism Research*, no: 2, s. 1-16.
- Hung, K., Bai, X. ve Lu, J. (2016). “Understanding Travel Constraints Among the Elderly in Hong Kong: A Comparative Study of The Elderly Living in Private and in Public Housing”, *Journal of Travel & Tourism Marketing*, 33 (7): 1051-1070.
- Horneman, L., Carter, R. W., Wei, S. ve Ruys, H. (2002). “Profiling the Senior Traveler: An Australian Perspective”, *Journal of Travel Research*, 41 (1): 23-37.
- Jang, S. S., Bai, B., Hu, C. ve Wu, C. (2009). “Affect, Travel Motivation, and Travel Intention: A Senior Market”, *Journal of Hospitality & Tourism Research*, 33 (1): 51-73.
- Kazemina, A., Del Chiappa, G. ve Jafari, J. (2015). “Seniors’ Travel Constraints and Their Coping Strategies”, *Journal of Travel Research*, 54 (1): 80-93.

- Kim, H. L. (2015). “*An examination of salient dimensions of senior tourist behavior: relationships among personal values, travel constraints, travel motivation, and quality of life (QoL)*”, (Doctoral dissertation, Virginia Tech University).
- Kim, M. ve Kim, C. (2018). “*Lifestyle and Travel Motivation of the Elderly in South Korea: Baseline Characteristics and the Relationship between Demographic Factors*”, International Journal of Hospitality & Tourism Administration, s. 1-24.
- Lai, C., Li, X. ve Harrill, R. (2013). “*Chinese Outbound Tourists’ Perceived Constraints to Visiting the United States*”, Tourism Management, no: 37, s. 136-146.
- Laslett, Peter. A Fresh Map of Life, The Emergence of the Third Age, London, Weidenfeld and Nicholson, 1991.
- Littrell, M. A., Paige, R. C. ve Song, K. (2004). “*Senior Travelers: Tourism Activities and Shopping Behaviours*”, Journal of Vacation Marketing, 10 (4): 348-362.
- Nikitina, O. ve Vorontsova, G. (2015). “*Aging Population and Tourism: Socially Determined Model of Consumer Behavior in the “Senior Tourism” Segment*”, Procedia-Social and Behavioral Sciences, no: 214, s. 845-851.
- Nyaupane, G. P. ve Andereck, K. L. (2008). “*Understanding Travel Constraints: Application and Extension of a Leisure Constraints Model*”, Journal of Travel Research, 46 (4): 433-439.
- Otoo, F. E. ve Kim, S. (2018). “*Analysis of Studies on the Travel Motivations of Senior Tourists From 1980 to 2017: Progress and Future Directions*”, Current Issues in Tourism, 1-25.
- Özdamar, K. (2001). Spss ile Biyoistatistik, 4. Basım, Eskişehir, Kaan Kitabevi.
- Özdipçiner, N. S. (2008). “*Türk Turizm Pazarında Yaşlı Yabancı Tüketicilerin Turistik Tercihleri*”, Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi, 1 (2): 134-146.
- Patuelli, R. ve Nijkamp, P. (2016). “*Travel Motivations of Seniors: A Review and A Meta-Analytical Assessment*”, Tourism Economics, 22 (4): 847-862.
- Paris, C. M. ve Teye, V. (2010). “*Backpacker Motivations: A Travel Career Approach*”, Journal of Hospitality Marketing and Management, 19 (3): 244-259.
- Prayag, G. (2012). “*Senior Travelers’ Motivations and Future Behavioral Intentions: The Case of Nice*”, Journal of Travel & Tourism Marketing, 29 (7): 665-681.
- Sangpikul, A. (2008). “*Travel Motivations of Japanese Senior Travellers to Thailand*”, International Journal of Tourism Research, 10 (1): 81-94.
- Shoemaker, S. (1989). “*Segmentation of the Senior Pleasure Travel Market*”, Journal of Travel Research, 27 (3): 14-21.
- Shoemaker, S. (2000). “*Segmenting the Mature Market: 10 Years Later*”, Journal of Travel Research, 39 (1): 11-26.
- Sirakaya, E. ve Woodside, A. G. (2005). “*Building and Testing Theories of Decision Making By Travellers*”, Tourism Management, 26 (6): 815-832.
- Tufan, İ., Tamer Köse, M. ve Ayan, F. S. (2017). “*Türkiye ve Üçüncü Yaş Turizmi*”, MAKÜ-Uygulamalı Bilimler Dergisi, 1 (1): 29-36.
- TUİK (2016). İstatistiklerle Yaşlılar. [Online] Mevcut: <<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=24644>>, [Erişim tarihi: 04.04.2019].
- TUİK (2018). Turizm İstatistikleri. [Online] Mevcut: <http://tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1072>, [Erişim tarihi: 08.02.2019].
- UNWTO (2011). Global code of ethics for tourism. [Online] Available at: <http://www.unwto.org/ethics/principles/en/article_7.php>, [Erişim tarihi: 02.01.2019].
- WHO. (2015a): World Health Organization, World Report on Ageing and Health. [Online] Available at: <http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/186463/1/9789240694811_eng.pdf> [Erişim tarihi: 12.04.2019]
- Woo, E., Kim, H. ve Uysal, M. (2016). “*A Measure of Quality of Life in Elderly Tourists*”, Applied Research in Quality of Life, 11 (1): 65-82.